

"İnsanı bir model yapmış..." Model olma vazifesine karşı insana ne gibi ücretler verilmektedir?

Bu ücretler Yirmi Dördüncü Söz'ün Beşinci Dalının, İkinci Meyvesinde şöyle sıralanmıştır.

a- "*Hayr-ı mahz olan vücudu sana giydiren Hâlık-ı Zülcelâl...*"

Mahz; "sırf, sadece, bütünüyle" demektir. Vücut, yani varlık hayr-ı mahzdır. Onun zıddı olan adem, yani yokluk ise şerr-i mahzdır.

Her varlığın kıymeti onda tecellî eden İlâhî isimlerle ortaya çıkar. Bir mahlûk, ne kadar çok isme, ne kadar ileri derecede mazhar olmuşsa o kadar kıymetli olur. Meselâ, *Muhyi* (hayat veren) ismi hayvanlarda bitkilerden daha fazla tecellî ettiği için hayvanlar bitkilerden daha üstündürler.

Hâlık (yaratıcı) ismi, taştan da tecellî eder, ağaçta da, hayvanda da insanda da. Ama yoklukta hiçbir esmâ tecellî etmez. Bundan dolayı, bir taş var olmakla hayra kavuşmuş ve yokluğa göre çok üstün bir mertebeye ermiştir.

Bu noktadan bakıldığında, varlık sırf hayırdır. Bir şey var olacaktır ki, onda başka isimler de tecellî etsin. Bu *hayr-ı mahz* başka hayırlar da takip eder. Nitekim dersin devamında, bu hayırlar "hayat, insanîyet, İslâmiyet, muhabbet" olarak sıralanmıştır. Bu hayırların tamamı, hayr-ı mahz olan vücuda dayanmaktadır.

b. "*İnsaniyet-i kübrâ olan İslâmiyeti ve imanı sana verdiği için, daire-i mümkinat ile beraber Esmâ-i Hüsnâ ve sıfât-ı mukaddesenin dairesine şamil bir sofrâ-i nimet ve saadet ve lezzet sana fethetmiştir.*"

En büyük nimet, *vücut ve varlık* nimetidir ki, bu nimet diğer bütün nimetlerin aslı ve esasıdır. Nasıl ki, bina bir temel üstünde duruyor ise, bütün nimetler de varlık temeli üstünde duruyor.

Hayat nimeti ile insan âlem-i şehadet denilen bütün kâinatla irtibatlanır. Nimet sahası bütün kâinat olur. Hayat, varlık nimetinden sonra en büyük ve ehemmiyetli ikinci nimettir.

Hayat nimetiyle, gören, işiten, yiyip içen bir varlık haline gelmeyi, akıl nimetiyle insanîyet nimetine kavuşma takib eder; böylece kendini ve âlemi tanıyan, düşünen, anlayan, araştıran, planlar yapan bir varlık ortaya çıkar.

İman nimeti dünya ve âhireti içine aldığı gibi, imanın nuru olan marifet ve muhabbet

---

nimeti bütün nimetlerin ve bütün lezzetlerin fevkindedir.

c. *"İştihali bir mide, hassasiyetli bir hayat, insaniyet, İslâmiyet, muhabbet,.."*

"İştihali bir mide", sadece hayvanlarda ve insanlarda vardır. Ne cansız varlıklarda ne de meleklerde mide bulunmadığından, onlarda *Rezzak* ismi tecellî etmez. Bitkiler, bir yönüyle rızıklanan grubuna girseler de onlarda da iştihali bir mide bulunmadığından *"rızık"* grubunda yer alırlar. Onlar; insanlara ve hayvanlara rızık olmak üzere yaratılan ve yeryüzü sofrasında dizilen nimetlerdir.

"Hassasiyetli bir hayat" sahibi olma noktasında hayvanlarla insanlar müşterekler. Ancak insanın hisler âlemindeki zenginliği, hayvanlarla ölçülemeyecek kadar ileridir. Devamında, hayatın da bir mide gibi rızık istediği ifade ediliyor:

"Göz, kulak gibi bütün duyguların, eller gibidir ki, rûy-i zemîn kadar geniş bir sofraya ni'meti o ellerin önüne koymuştur."

Bu ifadelerle, çok geniş bir nimet sofrası ile karşılaşılıyor ve şükür vazifemiz de bir o kadar artıyor. Buna göre, bir insan, tok olsa bile akşama kadar sürekli beslenmekte, gıda almaktadır. Şöyle ki, neye baksa, sanki o şeye elini uzatmış ve gözüne sokmuş gibi oluyor. Böylece insan görme nimetinden sürekli istifade ediyor, sürekli rızıklanıyor.

Aynı şekilde, insan gün boyunca yaptığı konuşmalarla da ayrı bir rızık sofrasından istifade etmiş oluyor. Muhababımızın sesi kulak zarımıza çarptığında bir nimeti ağızımıza götürmüş gibi oluyoruz. Bundan sonraki safhalarda işitme hâdisesi gerçekleşiyor ve insan çok büyük bir nimete mazhar olmuş oluyor. Görme ve işitme engelli kardeşlerimize bu nazarla bakmalı ve sadece bu iki nimet için bile Rabbimize ne kadar şükür borçlu olduğumuzu düşünmeliyiz.

"Sonra, mânevî çok rızık ve ni'metler isteyen insaniyeti sana verdiğinden, âlem-i mülk ve melekût gibi geniş bir sofraya ni'met, o mide-i insaniyetin önüne ve aklın eli yetişecek nisbette sana açmıştır."

İnsanın hayvanlar âleminde ayrıldığı en ehemmiyetli çizgi akıl sahibi olması, böylece gerek kendi nefsinde, gerek haricî âlemde teşhir edilen sanat harikalarını düşünmesi, değerlendirmesi, eşyanın hakikatine nüfuz etmeye çalışması, hâdiseler arasında sebep-netice münasebetleri kurarak bazı hükümlere varmasıdır.

İnsanlık mahiyeti de çok rızık ve nimetler istemektedir. Başta akıl olmak üzere, hayal, hafıza, vicdan, cüz'î irade gibi manevî cihazlar, bir yönüyle de insan için birer rızık, birer nimettirler. İnsan, bu nimetler yardımıyla hem mülk, hem de melekût âlemlerinde incelemelerde bulunur. Her ne kadar, melekût denilince, öncelikle, görünmeyen âlemler hatıra gelse bile, *"Her şeyin, içine melekût, dışına da mülk denir."*(1) hükmünce, insanın iç organları ve arzın yeraltı kaynakları da melekût olarak değerlendirilebilir. Zaten, burada bu mâna ön plana çıkmıştır.

İnsan; aklını kullanarak, organlarının varlığını, bedendeki yerlerini, şekillerini, büyüklüklerini, vazifelerini, ihtiyaçlarını, hastalıklarını ve tedavi çarelerini arar ve bulur. Bir hayvan bunların tamamından mahrumdur. Ne midesini bilir, ne de yediği gıdaların mideye gittiğini... Keza, ne ciğerini tanır, ne de aldığı nefesle kanının temizlendiğini...

Yine insan, atmosferden, güneşe, Ay'a; madenlerden, ışınlar âlemine kadar çok şeyi "aklın eli yetişecek nisbette" bilir ve bu haricî âlemden de bütün gücüyle istifade etmeye çalışır.

"Sonra, nihâyetsiz ni'metleri isteyen ve hadsiz rahmetin meyveleriyle tagaddi eden ve insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyet'i ve îmânı sana verdiğinden, daire-i mümkinat ile beraber, Esmâ-i Hüsnâ ve sıfât-ı mukaddesenin dairesine şâmil bir sofrâ-i ni'met ve saadet ve lezzet sana fethetmiştir."

İslâmiyet ve îman nimetinden mahrum olan inançsız insanlar da akıllarını kullanarak mülk ve melekût âlemlerini bilmekte ve onlardan istifade etmektedirler. Şu var ki, onlar kendilerini de, bu âlemi de sahipsiz ve Hâlık'sız vehmettikleri için, bu âlemler hakkındaki bilgileri onların kalb ve ruhlarını terakki ettirmez. Sadece elde ettikleri başarılarla dünya nimetlerinden biraz daha fazla faydalanırlar. Ve yine bu başarılarla nefisleri gurur ve kibirle kabırır, enaniyetleri kuvvetlenir.

İslâmiyet ile müşerref olan bir insan ise, bu mülk ve melekût âlemlerini Allah'ın yarattığına ve kendisinin istifadesine sunduğuna inanır. Bu eserlerdeki güzelliklerin ve kemallerin "Esmâ-i Hüsnâ ve sıfât-ı mukaddesenin" tecellileriyle hâsıl olduğunu bilmekle, eserden müessire geçer, akıyla beraber kalbi ve bütün latifeleri ulvî zevklere erer.

"Sonra, îmânın bir nuru olan muhabbeti sana vermekle, gayr-i mütenahi bir sofrâ-i ni'met ve saadet ve lezzet sana ihsan etmiştir."

Muhabbetin "gayr-i mütenahi bir sofrâ-i ni'met ve saadet ve lezzet" olması iki şekilde anlaşılabilir.

Birincisi; insandaki muhabbet sonsuzdur. İnsanın yemesi ve içmesi gibi, akla dayanan işleri de sınırlıdır. Çok yiyen insanın midesi rahatsız olduğu gibi, sürekli okuyan bir kimsenin de aklı yorulur, başı ağrımaya başlar. Ama muhabbet böyle değildir. Muhabbet arttıkça kalbin huzuru ve süruru da artar. *Kalbin, muhabbetten yorulması ve doyması düşünülemez.*

Sonsuzluğun ikinci mânası ise, bu muhabbetin âhirette ebediyen devam edeceğidir. Dünyada çiçeklerin geçici güzelliklerine hayran olan insan, cennette hiç solmayan çiçeklerle, hiç bitmeyen rızıklarla, hiç kaybolmayan manzaralarla karşılaşacak ve onlarda cemâl ve kemalini tecellî ettiren Rabbine karşı muhabbeti artarak devam edecektir.

---

(1) [Mesnevî-i Nuriye, Hubâb.](#)